

HOE KWALITEITSVOL DISCUSSIËREN?

1. GESPREKSWERKVORMEN

Binnen de gesprekswerkvormen worden de begrippen **debat**, **discussie** en **dialogoog** door elkaar gebruikt. Hier volgt een korte begripsafbakening. (1)

- Bij een **debat** ben je er niet op uit samen tot iets te komen, je wil vooral anderen overtuigen van jouw argumenten. Het maakt eigenlijk niet uit wat de ander zegt, dat zal jouw mening niet doen veranderen. Bij een debat voelen de gesprekspartners zich ook niet gelijkwaardig aan elkaar. Er kan maar één winnaar zijn. Elke deelnemer denkt dat hij of zij de beste argumenten heeft en een andere mening kan niet goed zijn. Er wordt selectief geluisterd. Vaak met als doel om een 'haakje' te vinden om juist een eigen argument sterker aan te zetten. In een debat is er weinig aandacht voor onderbouwing en probeert men met slimme gesprekstechnieken de ander af te troeven.
- Bij een **discussie** heeft iedere gesprekspartner vaak zijn of haar mening al gevormd en zal die niet snel aanpassen. Het verschil met een debat is vooral dat de mensen in een discussie zich we gelijkwaardig voelen en elkaar als doelgroep zien. Men wisselt argumenten uit en probeert met de argumenten tegen elkaar in te gaan. In veel discussies wordt er ogenschijnlijk geluisterd maar blijkt men beleefd te wachten op een pauze om in te springen om de eigen mening naar voren te brengen.
- In tegenstelling tot een discussie wordt er tijdens een dialogoog wel echt naar elkaar geluisterd. Bij de dialogoog staat het luisteren naar en spreken met elkaar centraal. Bij het luisteren probeer je ook de ander echt te begrijpen, wanneer iets niet duidelijk is vraag je door tot het voor iedereen wel duidelijk is. Je gaat niet in tegen elkaars argumenten, maar probeert ze aan te vullen. In plaats van "ja, maar..." krijg je dan "ja, en..."

Wereldburgerschapseducatie werkt vaak met dialogoogwerk-vormen. Net zoals wereldburgerschapseducatie streeft een dialogoog naar actief luisteren, kritisch vragen stellen en gedragen oplossingen uitwerken. In een rollenspel kan je stakeholders echter laten discussiëren, debatteren of dialogoogen. Vaak is het interessant om hen in discussie te laten gaan, omdat de meningen van de verschillende stakeholders op die manier zeer expliciet aan bod komen. Daarom gaan we dieper in op het werken met discussies.

2. ORGANISATIEVORMEN

Een discussie heeft meestal wel een zeer duidelijke organisatie en opbouw. Er zijn zeer veel vormen om een discussie te organiseren.

In de bronnenlijst worden een aantal basis'werken' aangereikt waarin organisatievormen aan bod komen.

Enkele mogelijkheden zijn:

- Stellingenspel
- Onderzoekskring
- Competitie-debat
- Kortgeding
- Discussiëren met een hoed
- Carrousel
- Jigsaw
- Rangschikken

Het stellingenspel en de onderzoekskring worden omwille van hun goede implementeerbaarheid verder uitgediept in een kijkwijzer.

3. REGISTRATIE

Een verslag, samenvatting of registratie maken van een discussie is niet noodzakelijk, maar wel een meerwaarde. De leerling die verslag neemt leert de essentiële punten samen te brengen. De deelnemers kunnen tussentijds of achteraf hun discussie kritisch evalueren a.d.h.v. het verslag.

Dit verslag kan verschillende vormen aannemen:

- Mondelinge samenvatting: bepaalde deelnemers kunnen in hun rol van moderator of observator de opdracht krijgen om op gezette tijdstippen bepaalde standpunten samen te vatten.
- Schematiseren: een leerling brengt de argumenten pro en contra samen op een bord, papierflap of projectie.
- Gespreksdiagram: in een gespreksdiagram brengt de verslaggever de kwaliteit van de bijdragen van leerlingen in kaart. Via een gespreksdiagram krijgen de deelnemers zicht op de kwaliteit van hun discussie.
- Het is dus interessant om leerlingen aan te stellen als verslaggever.

4. GESPREKSREGELS

Kwaliteitsvol discussiëren is niet vanzelfsprekend. Het vergt oefening. Hoe vaker leerlingen discussiëren hoe beter ze erin worden. Om er beter in te worden, is het zinvol de gespreksregels expliciet te maken en te evalueren.

Zie kijkwijzer discussie gespreksregels

5. ARGUMENTATIE

Daarnaast is het interessant om leerlingen bewust te maken van de aard van argumenten die ze aanwenden. Bij de nabespreking kan dus ook het type argument worden geëvalueerd.

In onderstaande lijst staan de sterkere en meer objectieve argumenten bovenaan, terwijl de meer subjectieve inbreng onderaan staan:

- Statistisch materiaal: welke cijfergegevens tonen deze evolutie aan?
- Gezagsargumenten: welke onderzoekers, tenoren, gedragen waardenkaders onderschrijven jouw argumenten?
- Begripsomschrijving: gebruik je de juiste begrippen om dit te benoemen? Strookt dit met mijn begrip van dit fenomeen?
- Implicaties: welke implicaties heeft jouw bewering? Als je X poneert, veronderstelt dit dan ook dat je akkoord

bent met Y?

- Concretisering: welke concrete situaties, ervaringen, voorbeelden tonen iets aan of juist niet?
- Categorisering: mag ik je in een bepaald kamp plaatsen? (Liberaal, socialistisch, Arabisch, Westers, progressief, conservatief...)
- Intenties: welke persoonlijke betrokkenheid heb jij? Ben je objectief?

6. BEGELEIDEN / MODEREREN

Een discussie zonder leiding wordt onsamenhangend en heeft een groter risico om te ontsporen in rivaliteit.

Meestal neemt de leraar de rol van discussieleider op, maar ook als je de klas verdeelt in deelgroepjes, stel je per groep een leerling aan die deze rol opneemt. In dat geval, moeten de leerling-discussie-leiders duidelijke richtlijnen krijgen over wat hun rol is. (2)

Een discussieleider neemt in de eerste plaats de rol van moderator op. Een moderator is iemand die niet-inhoudelijk tussenbeide komt, maar de kwaliteit van het gesprek bewaakt (3):

- Verheldert de stelling of probleemstelling;
- Zorgt dat deelnemers inhoudelijk niet afdwalen; behandelt slechts één subthema tegelijkertijd.
- Geef iedereen evenveel spreektijd; rem praters af; stimuleer zwijgers.
- Zorgt dat iedere deelnemer evenwaardig aan bod komt: remt praters af; stimuleert zwijgers;
- Wijst onrespectvolle discussianten terecht;
- Wijst discussianten op denkfouten;
- Stelt verduidelijkingsvragen;
- Vat gedachten samen;
- Herformuleert onduidelijkheden;
- Bewaakt de tijd; rondt af voor er verveling optreedt.

Daarnaast kan de discussieleider ook een inhoudelijk ondersteuner zijn. Het is vaak noodzakelijk dat de leraar deze rol opneemt. In dat geval beschikt de discussieleider over een ruime inhoudelijke bagage en kan hij tijdens het gesprek statistieken, filmpjes of illustraties aanreiken om het gesprek te verrijken.

Hij kan de discussie nieuw leven in blazen door:

- Alternatieve meningen in te brengen
- Nieuwe feiten aan te reiken
- Een citaat, afbeelding of filmpje te introduceren
- De visie van een expert toe te lichten
- Een uitspraak van een leerling te ondersteunen met cijfermateriaal
- Het thema te situeren in een breder maatschappelijk kader.

Overigens kan een discussieleider ook tijdelijk de rol van advocaat-van-de-duivel opnemen om leerlingen uit te dagen of om hun kritisch te laten reflecteren over hun uitspraken. Dit is een goede manier om een saaie discussie aan te wakkeren. Als een leraar die rol opneemt, kondigt hij dit best aan en verduidelijkt waarom hij die rol opneemt, anders ervaren leerlingen een dergelijke inbreng als bedreigend.

Tot slot, kan een discussieleider ook uiting geven aan zijn eigen standpunt. Als leraar doe je dit best met enige omzichtigheid. In een discussie staat de inbreng van de discussianten centraal. Een discussie waarin leerlingen hun leraar als toonaangevend opiniemaker zien, belemmert het denkproces van leerlingen. Als je als leraar je persoonlijk gezichtspunt uit, stel die dan voor als één van de vele meningen en wees ook zelf bereid om te reflecteren over jouw perspectief.

In essentie stelt begeleider/moderator vooral vragen. Er zijn verschillende soorten vragen :

- Kennisvragen: Vragen die beginnen met: Wat? Deze vragen doen beroep op het geheugen, of men moet de antwoorden ergens opzoeken.
- Begripsvragen: Vragen die gaan over bijvoorbeeld overeenkomsten en verschillen. Deze vragen onderzoeken of de deelnemers de informatie begrijpen en in eigen woorden kunnen weergeven.
- Toepassingsvragen: Vragen naar aanleiding van een casus. Deze vragen gaan over het toepassen van termen, begrippen, regels of formules uit de leerstof.
- Analyse vragen: Vragen over de oorzaken van een probleem, over conclusies, generalisaties enz. Deze vragen hebben betrekking op het doorgronden van de leerstof.
- Synthesevragen: Vragen naar de oplossing van een probleem, iets nieuws bedenken, een ontwerp maken enz. Deze vragen laten deelnemers verbanden leggen tussen verschillende onderwerpen, hoofdstukken, vakken of beroepen.
- Evaluatievragen: Vragen om een mening zoals: Ben je het eens met? Hoe waardeer je? Geef je mening over ... met argumenten enz. Deze vragen peilen naar de waarde die deelnemers hechten aan bepaalde opvattingen theorieën en ideeën.

Productiviteitsgoeroe Stephen Covey gebruikt de Indian Talking Stick om discussies te organiseren. Alleen diegene die de stok vast heeft mag praten, de anderen luisteren. De stok wordt pas doorgegeven als degene met de stok zich door iedereen begrepen voelt. De anderen (zonder de stok) mogen wel vragen stellen aan degene met de stok om meer duidelijkheid te verschaffen. (4)

VOETNOTEN

1. Academy of minds via <http://academyofminds.com/nl/debat-dialog-discussie/>
2. Standaert, Troch, Peeters en Stroobants, 2012
3. Winkels en Hoogveen, 2014
4. Academy of minds via <http://academyofminds.com/nl/debat-dialog-discussie/>

BRONNEN

- Academy of minds (1 februari 2017). Debat, dialoog of discussie? Geraadpleegd via <http://academyofminds.com/nl/debat-dialog-discussie/>
- Bijkerk, L., van der Heide, W. (2006). *Het gaat steeds beter! Activerende werkvormen voor de opleidingspraktijk*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, Houten, 483 p.
- Hoogveen, P., Winkels, J. (2015). *Het didactische werkvormenboek*. Assen: Van Gorcum, 376 p.
- Standaert, R., Troch, F., Peeters, I. en Stroobants, I. (2012). *Leren en onderwijzen*, Leuven: Acco, 304 p.
- Talen, A., Dirkse-Hulscher, S. (2013). *Het groot werkvormenboek: Dé inspiratiebron voor resultaatgerichte vergaderingen, presentaties en andere bijeenkomsten*. Den Haag: Academic Service, 300 p.

WERELDBURGERSCHAPSEDUCATIE.UCLL.BE

Kijkwijzers omtrent de discussie zijn te downloaden via: werelddburgerschapseducatie.ucll.be

WERELDBURGERSCHAPSEDUCATIE

KIJKWIJZER DISCUSSIE

Een discussie bestaat uit verschillende componenten.
Per component worden enkele handvatten aangereikt die inspiratie bieden bij het uitwerken van een discussie.

ORGANISATIEVORMEN	<ul style="list-style-type: none"> • Stellingenspel • Onderzoekskring • Competitie-debat • Kortgeding • Discussiëren met een hoed • Carrousel • Jigsaw • Rangschikken
REGISTREREN	<ul style="list-style-type: none"> • Zorg voor een verslag of synthese • Zorg voor een kwaliteitsvolle nabespreking • Geef toeschouwers een opdracht
GESPREKSREGELS	<ul style="list-style-type: none"> • Stelt zich neutraal op • Stelt zich respectvol op • Stelt zich doelgericht en constructief op • Stelt zich kritisch en onderzoekend op • Denkfouten <p>(Zie ook kijkwijzer gespreksregels discussie)</p>
ARGUMENTATIE	<ul style="list-style-type: none"> • Statistisch materiaal • Gezagsargumenten • Begripsomschrijving • Implicaties • Concretisering • Categoriëring • Intenties
BEGELEIDEN MODEREREN	<ul style="list-style-type: none"> • Begeleider / moderator • Inhoudelijk ondersteuner • Advocaat van de duivel • Eigen standpunt

WERELDBURGERSCHAPSEDUCATIE.UCLL.BE